

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot agdijaiért kapják. — Nemtagok részére előzetési díj: egészve 4 frt félve 2 frt, negyedve 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előzetési pénzek a „KÖZMŰVELŐDÉS” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az Unitáriusok Erdélyben.

(Folytatás.)

E zsinaton is, melyen a vitakozásban maga a fejedelem és személyese Békes Gáspár is Dávid Ferencz tanait pártolólág ténylegesen részt vett, több napon át nagy elkeseredettséggel folyt a vita, különösen e két kérdés fölött: 1-ször. Igaz-e, hogy a lényegben három személy van? és 2-ször. Igaz-e, hogy Krisztus szintugy láthatlan és halhatatlan Isten, mint az Atya? A népes gyűlésen, (hisz ott volt „a fejedelem és udvara minden népe, minden sereginek hadnagyi s vitézei és sok más jámborok,“ Dávid Ferencz és követői Erdélyből, Magyarországról Melius és a Tisza inneni és tuli superintendentiák papsága,) a sok veszekedés miatt nem hogy egyetértésre jutottak volna a felek, hanem minél tovább folyt a vitakozás, annál inkább lőnek elkeserítve a kedélyek, ugy, hogy maga a fejedelem azon kijelentéssel, miszerint véget vet a disputationak, mivel látja, hogy csak kerülük az igazságot, a zsinatot berekesztette, okul azt hozván fel, hogy az ország egyéb gondjai Erdélybe menni kényszerítik.

Mit értett a fejedelem az igazság alatt, melyről mondá, hogy kerülük, mutatja a zsinaton Dávid Ferencz tanainak szellemében tett többszöri beszólása és berekesztő beszédjének azon helye, hol azt mondja, miszerint a zsinatot azért hívta egybe, hogy alattvalói „az Antikrisztus tudományától megszabadulhassanak.“

A kívánt eredmény nélkül szétszózlott zsinat után a helyzet a két szemben álló fél közt még világosabbá tette azt, hogy köztök a kiegyezés immár teljesen lehetlenné vált. Melius és pártja ezt

a vita negyedik napján hangsúlyozta is, midőn Erdődi Gáspár panaszkép hozta fel, „hogy immár néhányszor gyűlteek össze nagy fáradtsággal és költséggel, a visszavonásnak és vetélkedésnek semmi vége még is nem lehetett; Isten tisztességeért s a keresztények üdvéért kérte a fejedelmet, vessen immár véget a vitának, melyért sokak lelkiismerete megháborodott s a szegény község közt nagy romlás lett.“ (J. E. 141 l.) De azért a sok vita a zsinat után is folytatott; mindkét küzdő fél újabb alakban terjesztette hitvallását a közönség elé. Melius folytatta a zsinatok tartását Magyarországon, Dávid Ferencz és követői pedig, felbátorítottván a fejedelemnek nyílt pártolása által, hitvallásuk alkotmányos biztosítása végett kieszközölték, hogy a fejedelem 1571-ki január 6-kára Vásárhelyre országgyűlést hirdetett, melyen ő maga terjesztette elé az ügyet. Azonban saját maga és feleinek minden öröklődésével is az új hitvallásnak csak hallgatólagos elfogadását sikerült kieszközölnie. Az országgyűlés ide vonatkozó végzése ugyanis így hangzik: „Mínthogy Krisztus Urunk parancsolja, hogy először az Isten országát keressük, igéjének prédikálása és hallgatása felől végeztetett: hogy az mint ennek előtte is felséged országával elvégezte, hogy az Isten igéje mindenütt szabadon prédikáltassék, az confessioért senki meg ne bántassék, se prédikátor, se hallgatók.“ (Egyh.-tört. Ad. I. 181. l.) Ez országgyűlés fölemlítése alkalmával Jakab Elek ur Haner azon értesítését, mintha az unitariusok vallásszabadsága csak Kolozsvárra szorított volna, mint az országos törvénnyel ellentétben álló, jogi és történeti érték nélkülinek mondja. De hogy Haner állítása még sem nélkülöz minden alapot, tanusítják az 1576-ki kolozsvári és az 1577 ki tordai országgyű-

lések. Az elsön ugyanis ez határozatott: „Megengetett, hogy az Dávid Ferencz vallásán vallóknak Superintendensek legyen, itt Kolozsvárott vagy Tordán az ő hitin való papoknak convocatiót tessen.“ A másodikon pedig ezi végezték: „A más félnek pedig Dávid Ferencznek, mint ennek előtte is, most is csak Kolozsvárott és Tordán legyen szabad zsinatot tartani.“ Tehát némi megszorítás még is volt. (U. o. 183 és 184. l.)

Zápolya Zsigmondnak nem sokára ez országgyűlés után történt halálával Dávid Ferencz és felekezete ügyében nagy változás történt, melyet Haner így rajzol: „Kiragadtatván az élők közül a fejedelem, az országban minden ellenkezőre fordult. Arany századot hittek rájok következni Dávid Ferencz és az unitáriusok; könyveikben írták, hogy az egész világ vallásukra tér s abban lesz elérve az, hogy egy akol és egy pásztor legyen. A következő fejedelem alatt hamar más sorát érték meg a dolgoknak.“ (Haner, 288—289.) Ugyanis Erdély rendjei, maguk is érezvén, hová vitte János Zsigmond gyengesége miatt a sok vallási vita és zavar az országot, mintegy titkos ösztönből az unitarius Békes Gáspár mellőzésével 1570-ki május 25-én az ősrégi nemzetségi, rom. kath főurat, Báthory Istvánt helyezték a fejedelmi székbe, ki főgondjának tartotta az ország békeségét helyreállítani, a keresztény közérület felháborodását lecsendesíteni. E cél elérésében nagy segítségére volt az országgyűlések többsége, mely minden további vallásújítás megakadályoztatásához szívesen járult szavazatával, az új fejedelem óvatos és hasznos politikájához nem csak az országos ügyek, hanem a vallásmozgalmak terén is csatlakozván. E többségre támaszkodván és még az unitáriusok táborából is Hagymási Kristófot, Blandrata Györgyöt, Kendi Sándort s még többeket politikájának megnyervén, 1571-ki szept. 17-én kelt rendeletében a vallásos könyvek kinyomathatásának korlátlan szabadságát azon meggyőződésében, hogy a könyvnyomdákat a jó és kipróbált írók műveinek nem pedig gunyiratok és veszedelmes hittanoknak kiadására kell használni, megszorította. Dávid Ferencz helyett udvari prédikátorrá Alesius Dénest nevezte ki, a fejedelmi nyomdát, melynek jövedelmeit, míg Zsigmond élt, Dávid F. kezelte, ennek kezéből visszavétette. Báthory Istvánnak, kit mindjárt fejedelemsége elején bölcsesége, műveltsége, a vallás és a hazai iránti kegyelete miatt, kortársai a legjelesb uralkodók közé soroltak, a vallásbéke helyreállítása körüli fáradozásaiban nagy segítségére voltak több német

és helvetiai tudósnak azon munkái, melyeket a Szentháromságot tagadók ellen sűrűn nyomattak és Erdélyben is terjesztettek, mint például Beza Tivadar, ki Athanasius öt párbeszédjét görögből latinra fordította, Cyrillnek a háromságról írt párbeszédjeit görög szövegben és latin magyarázattal kiadta. E tudósok példája annyira lelkesítette a honi írókat, sőt még ironőket is, hogy feles számban látának napvilágot azon Kálvin és Luther követői által szerkesztett munkák, melyek mind Dávid Ferencz tanai ellen valának irányozva és a Háromság s Krisztus istenségét tagadó iratait czáfolgatták. Ennek következtében azon közérzület, mely daczára annak, hogy az ország többsége Dávid Ferencz hitelveit ellenezte, Zápolya Zsigmond erőszakos unitáriuskodása miatt háttérbe szorult volt, immár szabadon érvényesülhetett, országos kifejezést nyervén az 1572-ki május 25—29 iki tordai országgyűlés következő végzésében: „Mi a religio dolgát nézi, a minemü végzés a megholt fejedelem ő felsége idejében volt, hogy senki-nek akkori végzés szerint bántása ne legyen a religióban, végeztük országul, hogy azon állapotban és erejében maradjon; hol pedig valakik a végzésen kívül a religióban valamit innoválnának, a mint ő nagysága előnkbe adja, hogy effélék volnának: ő nagysága Dávid Ferenczet és a superintendenst hívassa hozzá, értse meg tőlök, ha efféle innovatorok különb vallásban vannak az ő vallásuktól, kiből voltak a megholt urunk idejében; ha különb és új dolognak vallásában talátnak, ő nagysága excommunicáltassa, mely excommunicatioval, ha ők nem gondolnak, ő nagyságának autoritása legyen efféléknek megbüntetésére az ő érdekem szerint.“ (Erd. Egyháztörténelmi adatok. I. köt. 181. lap.)

E felhatalmazást az újítók megbüntetésére az 1573-ki jan. 1—6-iki kolozsvári országgyűlés — az emberek azon általános gyöngesége folytán, melynél fogva az egyik szélsőségből igen könnyen átesnek a másikba — azzal fokozta, hogy a fejedelemnek, „ha a számüzetéssel nem gondolnak, autoritása legyen őket vagy fogsággal vagy halállal avagy egyéb poenával az ő káromlások szerint megbüntetni,“ mit az ugyanazon évben jun. 24-én Tordán tartott országgyűlés a külföldiekre is kiterjesztett, kik saját hazájokból a közcsend és rend megzavarása miatt ide menekülni kénytelenítettvén, Stancaró Ferencztől kezdve Sommer János és Palaeologus Jakabig nem kis okozói voltak a hitújítási siralmas zavaroknak Erdélyben.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

. . . . De minek is harangoznak
Folytonosan már ma? . .
Mire való ez a zugás,
Ez a tompa lárma? . .
. . . Elhagyták már . . Hála Isten! . .
. . . Ismét újra kezdik!
Hallga! Mintha ének szólna
Künn az utezán végig . . .
Tudom, tudom! Ünnepe van ma,
Azért harangoznak:
Ünnepe: van a világnak,
Ünnepe az »Urnapián.«
Most viszik a Legszentebbet;
Körül: tisztos vének,
Virágokkal ifju lánykák,
Tömjén-füst, szent-ének.
Most imádja százezer szív
Leborulva térdre.
Bár értem is küldenének
Egy fohászt elébe! Pál A.

Papválasztás.

— Rajz. —

Áldott kedves öreg ur volt Misi-bácsi — Döngér-falva lelkésze. Asztala, szíve, zsebe nyílt volt mindenki előtt. A vidékről mindenki e három valamelyike által le volt kötelezve.

45 esztendeig lelkészkedett Döngéren. Az egész falut — kicsit, nagyot — e hosszú idő alatt megismerve néven tudta szólítani.

Ha szokásos sétaterére a kalászkótlól hullámozó mezőkre ment, mindenkihez volt egy-egy szives szava:

Isten hozott Róza — áldjon meg az Isten Pista — hogy vagy Juliska és édes apád és —. Ily üdvözlések jutottak ki mindenki számára, s mindenkinek oly jól esett a szeretet e szava.

Ezért hívei úgy szerették, mint a galamb a buzát.

Öt éves pap volt, mikor megválasztották a döngérick. Délczeg fiatal volt ekkor. Termete nyulánk és karsu; arca, orra szabályosak, szemei feketék belőlök a szeretet tüze csillogott. S mindezek mellett hangja olyan volt, milyen a népnek nagyon tetszetes: kemény és vas-

tag. Mikor a klastromi nagy templomban — mint mondani szokták — rágyújtott rengett bele a nagy alkotmány.

Misi bácsi mindenki előtt köztetszésben részesült. De mégis voltak egyes tulajdonlagos oldalai, melyek a tetszés egyes különleges nyilatkozatait provokálák:

A katonaviselt legénység azt mondta: „ugy tempózik, mint egy generális.“

A kántor irigysége mellett is rámondta prэфácziójára: „az mán aztán fáintos.“

Az öreg asszonyok predikálásai közben érthetően suttagák: „jó kiadása van.“ stb.

Vénségére régi dicsőségének csak romjai maradtak ugyan, de ezen romokból is vissza lehetett következtetni az egykor nagyszerű és pompás alkotmányra; mert a nagyszerűség még romjaiban is különbözik a közönséges alkotmánytól.

Élte végső évei hasonlók voltak akármelyik remeté-éhez. Szobájából csak a kötelesség tudta kihívni, mit élte utolsó leheletéig a legnagyobb pontosság és buzgósággal teljesített.

De ezen szeretetre méltó Misi bácsi is, ki kedvességével mindenkit letudott bilincselni: egynek még sem tudta parancsolni. Ez a halál volt.

Misi bácsi jól megviselt breviariu nából egykor Jób keserveinek épen e szavait olvasá: *Tocdet animam meam vitae meae, loquar in amaritudine animae meae*: midőn hirtelen még kalapiját sem billentve, berohant a halál s Misi bácsit indulásra szólította. S Misi bácsi ment is és halgatott keményen.

Kedves volt az áldott öreg urnak élete; legyen áldott emlékezete is. *Memoria ejus sit in benedictione!*

Igy tehát Döngér árván, pap nélkül maradt. De így sokáig nem lehetett. A vákánca betöltését a többi falvak között tekintélyes elsőbbsége és a lelkek még nagyobb numerusa sürgősen kívánták.

Azért Döngér vezér férfiai csakhamar a papválasztás körül kezdetek fontoskodni. Tránszponáltak, disponáltak, kándidáltak — levén szabadválasztási joguk.

A kerületben több ügyes fiatal pap volt, kiknek a nép bizalma által felajánlott voksok kellemes meglepetésül szolgálódnának.

Hol egyik, hol másik körül az egyes pártok szervezkedtek.

Klubb-ülések voltak: az öreg kántornál, Zengér uramnál, a bró meg a notáriusnál.

A kántor uram ajánlotta a kurtai papot. Ez — mondá — híveivel sohasem perel, a képét igen soknak elengedi, a temetésért sem veszen: sokat s aztán — mi szintén számít — egy pohár bor, vagy egy pohár pálinka mindig jut, ki őt meglátogatja.

Helyes, igen úgy van! — Éljen Börzsödi ur! — zúgá a kántorpárt, mely ugy eszmecsere végett megjelenegetett Börzsödi urnál — a kurtai papnál.

Jó, jó ügyes ember. Börzsödi ur — kontráz a bírópárt; csakhogy a kánturamnak magafelé hajlik a keze. Hisszük bizony, hogy szeretné unokaöcscsét hozzánk hozni, de — tisztelet, becsület — nekünk más pap kell. Nem mind igaz, mit a kántor mond. Ép a minap hallók,

hogy Laczi Gyurka nevű kezpőzőjének rozását megrostál tatta; aztán olyan a hangja, mint valami hasadt fazékké; a remetei pipének másodsor is megprededne szive, ha meghallaná. Hanem atyafiak, beszél a bíró, fordítsuk tekintetünket a gorgosi pap, Sondi urra.

Nézzék meg atyafiak — folytatja a bíró — a mennyi bucsu van, azokon mindig Sondi ur predikál, mikor a főispán meghalt Sondi predikált: mikor János Feriné fia első miséjét mondta akkor is ő beszélt. És ha a klastrom templomában megereszti hangját, cseng a piac is bele s aztán nincs szüksége, hogy a mi zsirunkon gazdagodjék, mert az apja vicispán. Még egyszer hangsúlyozom: „az apja vicispán.“ Mennyi utat csináltat velünk, ha fiát meg nem választjuk. Ajánlom tehát ismételten Sondi urat.

Éljen Sondi ur! kiáltá a bíró-párt.

Hanem a notárius pártja sem aludt. — Mind szép — mondák — mit a bíró Sondi urról állít. A bíró urnak nem is lehet másként beszélgetni — hisz a vicispánnal komások. Aztán az a pap mind csak az urakkal szokott beszélgetni, a szegény emberre rá sem hederít. Otthon sem ül, nem is predikál, mindent a káplán végez pedig a szegény oly beteges!

Azért — jámbor atyámfiai — szol tovább a notárius, állapodjunk meg az ujfalvi káplán Bösödi ur személyében. Nézzék atyámfiai, Bösödi ur faluunk szőlőttje, becsületes familiából való, nem böcs,* ismer nálunk mindenkit s oly jószívű, hogy a barátságért még adósságba is verte magát. Akárki menjen kozzá terített asztallal fogadja. Hát még itt?... Emellett „jó kiadása.“ Ajánlom tehát Bösödi urat.

Éljen Bösödi ur — kiáltá a notárius-párt.

Alig terjedt el Bösödi urnak ajánlatba hozatala: külömbnél külömb hírek kezdetek szárnyalni róla:

Nem kell nekünk — kiált fel egyik bírópárti; — még nem volt pap, hanem csak nadrágos diákcocská, s már akkor mikor hazajövegetett régrációra (recreatio) ugy böcsködött, hogy nő! Mióta pedig pap lett belőle még kalapot sem billent, s miféle emberekre még csak rám sem fillent, mintha bizony nem ismernők, hogy ki tehene bornya ökeme! Aztán akkor még az édes a nyjához sem lehetne lajtorja nélkül közeledni. Most is már oly magasra csipte konytyát, hogy pap fia van. Pedig bizony nem kell Bösödi!

Nem kell — visszhangoztaták a bírópártiak — hanem élteték Sondi urat.

Ily formán ítéltettek a különböző pártok ellenjelöltjeikről. Mindenik csak a magát éltette s kifogásokat kezresett és talált is a másik jelölt ellen.

S mindezeknek tanuja volt a kerületi főesperes káplánja, ki a döngéri plebánia ideiglenes vezetésére lett vala kiküldve. Még csak egy éves pap volt, s így nem is ámbálhatott oly nagy ekleziára, mint a döngéri is; aztán tul szerény is volt; hangja is gyenge — még pedig oly gyenge volt, hogy mikor legelső állomásán beköszöntő miséjét tartá, noha hangja egészt teljével kirukkolt, de mégis egy öreg asszony elég vakmerő volt őt interpellálni: „Tdüoram! legalább ma mondhatott volna énekes misét.“

Hánya-veti, henczegő.

Szegény Supplens ur tehát még szóba sem merte hozatni magát; hanem maga részéről ajánlotta a döregi káplánt — Pafi urat. Azonban kevés sikerrel s azt a kevés sikert is összerontotta Pafi urnak a Supplens urnál tett látogatása. Pafi ur ugyanis, mint utas és tartalékos katona káplán nála civíl ruhában jelenvén meg, a jó döngérik előtt furcsa öltözködésével sok találgatásnak lett tárgya. Többek közt így ír le őt egy vén asszony: Lába: bugyogós német, dereka: urfi, nyaka: pap (kollárét viselt) feje: katona. Tudja az Isten micsoda teremtés! Így tehát Pafi ur inkább csak a fitymálás tárgya levén: csak a kántor, bíró meg notárius pártok jöhettek komolyabb tekintet alá, és működtek is komolyan.

A választás napja ki is volt már tűzve. Komolyan készültek a döngérik papválasztási nagyfontosságú joguk gyakorlására. Mindegyik párt szentül hitte, hogy az ő jelöltje lesz a v i v a t.

Azonban elérkezvén a választás napja, minden megváltozott.

A főesperes ur, mint püspöki biztos látván, hogy egyik párt győzelme által a másik kettőnek haragját vonná magára s így a pap és hivek között az egyetértés veszélyeztetve lenne: az okok helyes és tapintatos feltejtése mellett a püspöki székhely egyik jeles tehetségét Csegő urat ajánlá a jó Döngér község figyelmébe. És az esperes ur szava döntött. A három párt uni soloban kiáltá: éljen új plebánosunk Csegő ur! A püspök ur is megerősítette Csegőt.

Tehát már most nem inter duos, hanem inter tres litigans quartus gaudet.

Kivánom én is: éljen Misi bácsi koráig Csegő ur is s kísérjen minden gondolatát, szavát és cselekedetét Isten áldása és hiveinek odaadó szeretete és tisztelete.

Kovács Gyárfás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Főpásztori körut, a maros esperesi ke-
rületben.** (Folyt.) Ő Nagyméltósága városunkban ebéd után néhány hivatalos látogatást tett, a főispánnál, a kir. táblai elnök és városi polgármesternél.

Az utazási tervben, M.-Vásárhelyhez legközelebb fekvő Maros-Szt.-György képezte a főpásztori látogatás színhelyét M.-Vásárhely után. Ugyanazért ő Nagyméltósága május 20 án d. e. háromnegyed 9 órakor apát-főesperes ur társaságában Butyka Sándor és e sorok írója kísérete mellett, harangzugás között, Maros-Szt.-Györgyre utazott. Itt is legelőször Istenházát látogatta meg. A templom kerítésének kapujában a kath. hitközség nevében Máriaffy Albert főgondnok rövid szavakban üdvözölte ő Nagyméltóságát, ki az üdvözlő szavakat kegyesen fogadta s azokra szívélyes szavakban válaszolt. Maros Szt.-Györgyön, hol az oláhság, daczára a székely főváros közelségének annyira megcsontosodott, a r. kath. parochiát Marosvásárhelyről a Szt.-Ferenczrendi atyák administralják. A diszesen felékesített templom küszöbénél, P. Bálint László, mvásárhelyi praesidens és maros-szent-györgyi

administrátor, a más három szerzetes atya élén fogadta a Főpásztort, s átadván az üdvözlő beszéd végén a templom kulcsait, papságával együtt bevonult Isten házába ő Nagyméltósága. Ezen szép kis templom belseje, kellemes benyomást tesz a belépőre. Tisztaság, csin és gondosság világos nyomai látszanak a templomban levő egyes tárgyakon, a mit a m.-szt.-györgyi hitközség különösen a Máriaffy főuri családnak köszön, melyben ámbár a háziasszony született Bethlen Lujza grófnő két bájos leányával együtt református, mégis sokat tesz Istenháza ékességének érdekében, miért a községbeliek méltó hálijára érdemes.

Dél előtt fél 10 órakor ő Nagyméltósága díszegédlettel szt. misét mondott. A szt. beszédet az administrator P. Bálint László tartotta, ki a felolvasott evangelium szavaiból kiindulva élénk színekben és meggyőzőleg fejtegette a hitnek áldásos voltát és világos példákkal mutatta meg a hitetlenség szomorú, káros következményeit. Ezt követte a főpásztori intelm, mely a hallgatóságot egészen elragadta. A szentgyörgyiek figyelmét, templomuk véd-szentjének Szt. Györgynek követésére hívta fel, kinek a hitben való hősiességét, és rettenthetlen bátorságát a szt. élettörténetének egyes mozzanataiból ellená-lhatlan és hatásos módon vázolta. Intette a híveket, hogy ne csak névleg legyenek szt.-györgyiek, hanem ker. gondolkodás, érzelem és tettekben legyenek valódi szentgyörgyiek vagyis Szent-Györgynek, a vallásos buzgalom, a hitnek megvallásában és keresztény erkölcsökben hű követői. A főpásztori remek beszéd után a bérálás szent-ségének kiosztása következett, melyben 83-an részesültek.

Isteni tisztelet után ő Nagyméltósága a segédkező papsággal együtt mélt. Mariaffy Albert urhoz hajtatott, hol bőjtös ebéd várta a vendégeket. De a hangulaton nem látszott meg a bőjtös szín, mert a házi gazdának kedélyes-sége és szellemes megjegyzései a derült hangulatot mindig a kellő színvonalon tartották. Szép volt azon jelenet, midőn a házi gazda felköszöntőjében megemlékezett arról, hogy kegyelmes Urunkkal este őt 50 évvel Kolozsvárt skolatárs volt; s valamint most is, mint egyháznagy az emberek között első, úgy azon időben is mindig társait megelőzte, ezen 50 éves jubileum ötletéből ő Nagyméltóságának drága egészségeért üritette poharát. ő Nagyméltósága kellemesen emlékezett meg válaszában a házi gazda által felidézett ifjúkori időkről, és a házigazdának hosszú életet kívánt, hogy még többször jubilálhasson. Apát plebános ur pedig felköszöntőjében a főuri család egyik reményéről Máriaffy Louis-ról emlékezett meg, ki a bécsi Terézianumban van s kapcsolatosan az egész Máriaffy családjáért ivott stb.

Ebéd után az iskolát látogatta meg, hol a növendékeket kérdeztette, majd kérdezgette, de a gyermekek előhaladása a főpásztor magas megelégedését nem érdemelte ki.

Délután 5 óra tájban ő Excellentiája bucsut vévén M.-Szentgyörgytől, kíséretével a körutnak harmadik pontja, N.-Ernye felé vette útját. Daczára a sáros, esős időnek, már Szentgyörgy végén láthatók voltak a n.-ernyei lovas banderium előőrsei, melyek ő Nagyméltósága kocsija előtt haladva, a község végén a többiekhez csatlakoztak és így e banderium fedezete mellett értünk azon pompás diszka-

púhoz, melyet a n.-ernyei hívek a templomba vezetv uton ezen alkalomra készítettek. A diszkapunál nagy sokaság várta ő Excellentiáját, mely megéljenezte hatalmasan. Athaladva a diszkapu íve alatt, nemsokára a templomhoz értünk, hol N.-Ernye fiatal buzgó plebános intézett üdvözlő szavakat a főpásztorhoz.

A templomi ájtatosság elvégeztével ő Excellentiája a papi lakba ment, hol a plebános, az egyháztanács tagjait kutatta be egyenkint, kikkel a kegyes Főpásztor leereszkedőleg társagott, kérdezvén, hogy állanak a falu ügyei, mire ők megelégedve és kedvezőleg válaszoltak azt is hozzátévén, hogy különösen plebánosukkal igen meg vannak elégedve, erre jegyezte meg kedélyes humorral a kegyes Főpásztor, „önök ugyan meg vannak elégedve plebánosukkal, de kérdés meg van-e ő elégedve önökkel?“ mire az atyafiak önérzetesen mosolyogtak.

ő Excellentiája a megye főgondnokának Br. Bálinti József országgyűlési képviselőnek meghívása folytán Nagy-Ernyében való tartzkodása alatt, ezen főurnak volt vendége. azért jegyezte meg a helybeli szerencsés plebánosnak ő Excellentiája, hogy ez által őt egy égéstől mentette meg.

Br. Bálinti József urat képviselői hivatása megakadályozta abban, hogy szerencsés lehessen fogadhatni magas vendégét, de ezt egész szeretetreméltósággal teljesítette magas műveltségű főuri neje szül. gr. Bélydy Geor-gin ő Méltósága, és bátyja Mélt. Béli István, ki a magas vendég körül a helyettes háziur szerepét igazán magyáros vendégszeretettel oldotta meg.

Május 21 én reggeli 10 óra tájt fényes segédlet mellett kezdetét vette a szt. mise áldozat. A gyönyörű templom, mely a vidéken ritkítja párját, zúfolásig megtelt ájtatoskodókkal, kik között nagy számban voltak más felekezetűek is, kiket a kíváncsiság hozott össze ezen nagy ünnepélyre.

Szt. mise végén a prédikáció következett, melyet a helybeli plebános nt. Markaly Antal tartott. Remek, korrekt kidolgozott szép beszédben, szónoki hév és mély meggyőződéstől áthatott hangon fejtegette az isteni kegyelem mivoltát és szükségességét az üdvösségre, mely után ő Nagyméltósága vette át a beszédfonalát, s az isteni kegyelem szükségét és csodálatos hatását bővebben és szívekig velőig átható, meggyőző atyai szavakkal ecse-telte. A híveknek figyelmét az oltárképre irányozta, mely a megdicsőült szenteket ábrázolja, kiknek czimére a templom fel van szentelve. A szentek seregéből, a minket leginkább érdeklő magyar szenteket állította a hívek lelki szeméi elé, megmutatta, hogy mit művelt az isteni kegyelem első szt. királvunk szt. István által, ki a keresztény szt. hitet beültette a magyar földre és ez által művelődésünk és előhaladásunk alapját vetette meg. Lángszavakkal és mélyen meggyőző érvekkel bizonyította, hogy az az igazi magyar vallás, és mást neveznek magyar val-lásnak, mely három századdal ezelőtt németektől szivár-gott át Magyarországba. Jól esett a Főpásztori ajkáról hallani egyes vadak és ráfogások megczáfolását; mint a szentek és a képek imádása stb., melyeken leginkább sze-retnek ellenfeleink lovagolni, hogy rágalmazhassanak, gyanusithassanak. Ezen mély hatást keltő Főpásztori sza-

vak után a bérálás következett, melyben 83-an részesültek.

A templomi ünnepélyt gazdag ebéd követte, melyre a segédkező papságon kívül a mélt. Máriaffi család volt hivatalos. Szokás szerint mondottak felköszöntések is. Béli István poharat emelt ő Excellentiájára és apát-főesperes urra. Ő Excellentiája a Br. Bálintt családra. Apát-főesperes ur a háziasszonyt összekötetésbe hozva Excellentiás anyjával, együtt éltette stb.

Még ő Excellentiája programjában csak az iskolalátogatás volt hátra, ezt is teljesítette és a gyermekek előhaladása felett megelégedését nyilvánítván, kíséretével visszahajtatott szállására, hogy bucsut véve N.-Ernyédtől folytassa útját Kaál felé, hol következő nap volt kiosztandó ő Excellentiája a bérálás szentségét.

Mi pedig, kik nem követhettük kegyelmes Urunkat tovább útjában, bucsut vettünk jó atyántól, azon őszinte óhajjal, hogy vezérelje az Isten fáradságos útjában, állandó jó egészséggel a fáradhatlan buzgalmu főpásztort.

Bartos Dénes.

— **Egyleti élet.** A csiki rom. kath. tanító-egyesület alsíki fiók-köre f. évi ápril. 27-én tartá tavaszi rendes gyűlését Csik-Szt. Mártonon, melyen a földi vidéki papság közül többen, mint pártolótagok s az egyesület tagjai kevés kivétellel jelen voltak. Ezen kívül a tanügy iránt melegen érdeklődő tanügy-barátok közül tek. Csizsér Miklós kör- és h. járásorvos, tek. Ferenczi Lajos s. szolgabíró és a tanítóegyesület kebelébe pártoló tagul nemrég belépett Incze Ignác földbirtokos urak tisztelték meg becses ottlétükkel egyesületi gyűlésünket.

Pont 9 órakor vonultunk az Isten házába, hol Bak János helyb. kántor-tanító kartárs vezetése alatt ünnepélyes „Veni Sancte“-val hívtuk segítségül a Szent-lelket, melynek végeztével a fennemlített k.-tanító tagtárs iskolájába mentünk, hol miután a küldöttségileg meghívott földi papság megjelent — kezdetét vette a gyak. tanítás. B. J. a III. és VI. osztályt foglalkozással látta el és foglalkozott a IV. és V. osztálylyal a csoportosítási rendszer szerint: Mócsi, Petrovác és Schulcz-féle reálolvasókönyv alapján. Tanításának tárgyát a hang származása, terjedése és visszaverődése képezték. Innen mentünk az I. és II. vegyes-osztály tantermébe, hol ez osztályok tanítója Péter Bilázs a II-ik osztályosokat a kezdő, állító és tagadó mondatok ismeretére vezette.

Ezután a leányiskola tanítójának Márton Lászlónak az Egészségtan köréből vállaltott előadását hallgattuk meg, melynek végeztével elnök üdvözlőlvén a gyűlést tárgysorozatunk második pontjára a gyak. tanítások bírálatára tértünk.

Mindhárom tanító előadásához voltak hozzászólások pro et contra, de az eredmény az lett, hogy a tanítások mindenike sikerültek nyilvánítottak.

Tárgysorozatunk 3-ik pontja szerint még egy alkalmi gyak tanítás volt kitűzve, de ez — idő rövidsége miatt — a jövő gyűlésre halasztott.

Olvastattat a mult gyűlés jegyzőkönyve Tamás Imre aljegyző által, mely ellen senkinek kifogása nem lévén, a szokott módon hitelesített.

Kiss Antal eddigi jegyzőnk a körből kilépve, más

egylet területére távozott; elnök tehát az egylet tagjait új jegyző választásra hívja fel. Aljegyző indítványa, melyben Tódor István csatószegei k. tanító tagtársat ajánlja a jegyzőségre a gyűlés köztetszésével és helyeslésével találkozott. Azonban illető kollegánk azon elhatározott szándékának adott kifejezést, miszerint jobb szereti a körnek ezután is szerény működő munkássá, mint hivatalnok lenni. A másodszori felkérést is határozottan visszautasította, megköszönve a teljes gyűlés bizalmát, de mert a gyűlés még ekkor is híven ragaszkodott álláspontjához, ohajunknak engedett s a tagok lelkes éljenzései között foglalta el a jegyzői széket.

Most Tamás J. szavaltta el a „Holló“ című nagyterjedelmű költeményt, melyet oly gyakorlottsággal, szónoki hévvel és ügyességgel adott elő, hogy végeztével a gyűlés lelkes éljenzésben tört ki és a jegyzőkönyvben is köszönetet kíván illetőnek szavazni.

Az indítványok során egyik tagtárs indítványozza, hogy a könyvtár használata — általa elősorolt okok miatt — nekünk teljes lehetetlenség lévén, alapítsunk egy saját filléreinken összegyűjtendő alaphól külön könyvtárt, melynek kivételére többféle módot ajánl.

Ez érdekes eszmét a gyűlés nagy része pártolta, de mert kivitele hosszabb vitát látszott előidézni, az idő előhaladottsága miatt a jövő gyűlésre halasztott.

Elnök bemutatja Veress Ignác nagykászoni, Szibó József csikszentkirályi és Bálint Sándor cs.-szentgyörgyi tanítókat, mint az egylet új tagjait.

Örömmel vettük tudomásul annál is inkább, mivel reméljük, hogy egyletünk e három — mondhatni fiatal emberben — munkáss és szorgalmas tagokat fog nyerni.

A jövő gyűlés helye Csik-Mindszentre határozottatott, melynek tárgysorozata két gyak. tanítás, a változatosságért esetleg egy szavaltat és más keblbi ügyekből fog állani.

Végül midőn tudósítáomat befejezném az egylet tagjainak a gyűlések iránti kiváló érdekeltségét továbbra is ohajtom és ez szükséges is, mert mindig van valami új tanulni való, hanem a pedagógiai értekezésekről se feledkezzünk el egy gyűlésen is, mit a kör hallgató és gyakran kimaradó tagjainak figyelmébe ajánlok, ha az érdem közös, hordozzuk a terheket is közösen. Ha minden gyűlésen egy lépést teszünk a tökéletesbulés magaslatához, ugyis ha mi nem is, de elfogják érni utódaink. Ezeknek pedig jó példával előjárni tartsuk szent kötelességünknek, mert ezt megköveteli tőlünk az egyház, haza és a népnevelés szent ügye. Pax tecum.

K — —n. egytl. tag.

— **Jegyzőkönyv,** mely felvetett az erd. ro.n. kath. irodalmi társulat választmányának 1887. június 1-én tartott LVIII. gyűléséről. Jelenvoltak: Dr. Tódor József alelnök, Dr. Cserny Béla ellenőr, Fogarasy János pénztáros, Straubert Ödön, Takó János, Tamási Áron, Varga Sándor választmányi tagok.

1. A mult gyűlésről vezetett jegyzőkönyvnek rendszeres módon történt hitelesítését a választmány tudomásul veszi.

2. Alelnök jelenti, hogy Pálma Pál bukaresti érseknek a „Közművelődés“-ben megjelent körlevele az érsek ur kérésére 500 példányban külön lenyomtatott és az oláhországi magyar katolikus hívek között leendő kiosz-

tás végett elküldetett; melynek költségeit 18 frtban a társulat pénztára fedezte. A választmány — tekintve az ügy magasztos voltát — ez eljárást helyesléssel fogadja, s dacsára a társulati pénztár jeleni szűk helyzetének, ezen egyházi és nemzeti célra tett áldozathoz készséggel hozzájárul.

3. A választmánynak egy korábbi határozata folytán az „Unitáriusok Erdélyben“ című tanulmányának 50 példányban leendő külön lenyomattatásának folyamatba tétele szintén tudomásul vétetik s egyes füzetének ára 50 krban állapítatik meg.

4. Az állandó számvevő bizottság jelentést tesz a társulati pénztár állásáról, a mint következik:

— **Pénztári kimutatás.** Az 1887-ben összesen begyűlt 843 forint 40 krajczár. összesen kiadott 701 forint Pénztári maradék 142 frt 40 kr. Az utolsó pénztár-vizsgáláskor volt 321 frt 50 kr. Május hóban: I. Bevételek 1. Pénztári maradék 321 frt 50 kr. 2. Tagdíjakban 24 frt. 3. Hirdetésekért 1 frt. 4. Nehány szó című munkáért 2 frt 40 kr. összesen 348 frt 90 kr. II. Kiadások 1. Közművelődés 15—22 ik számai és mellékletek nyomtatásáért 144 frt 50 kr. 2. Ujságbélyegekre 40 frt. 3. Az asztalosnak 4 frt. 4. Palma Pál körlevele 18 frt. összesen 206 frt 50 kr. Bevétel 348 frt 90 kr. Kiadás 206 frt 50 kr. Marad a fent kitett 142 frt 40 krnyi pénztárkészlet. Alapítók a helybeli takarékpénztárban 144 frt és ezeknek kamatai. Gyulaféhérv. 1887. június 1-én. A pénztárnok. — Megvizsgáltuk s helyesnek találtuk Dr. Szuchy Béla. Takó. — Tudomásul vétetik.

5. A választmány megbizva az állandó számvevő bizottságot, hogy az 1886-ról szóló zárszámadást megvizsgálja, s erről a végleges felmentés céljából a jövő közgyűlésnek teendő jelentését, a közgyűlést előkészítő választmányhoz terjessze be.

6. Ez évben tartandó közgyűlésnek ideje f. é. július 1-je tüzetik ki.

7. Alelnök jelenti, hogy a társulat régi és fizetni nem akaró adósai be lettek peresítve. — A biz. gyűlés helyeslő tudomásul veszi.

8. A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek: Tamási Áron, Straubert Ödön és Varga Sándor választmányi tagok. K. m. f. a titkár távollétében: Takó János, választmányi tag. Jelen jegyzőkönyv hitelességét bizonyítják: Straubert Ödön, Tamási Áron Varga Sándor.

I R O D A L O M.

— Megjelent: „**Borromaeus**“ kath. hitszónoklati havi folyóirat. I. évf. 7. füzet. Szerkesztő és kiadja: Horváth Lajos, győr-újvárosi plébános. Tartalma kilencz szent beszéd és intelme, — ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

— „**A kath. hitterjesztés lapjai.**“ Képes havi közlöny. VI. évf. 6. füzet. Szerkesztő és kiadja: Nogy István Nagyváradon. — Tartalma: Ft. Zimmermann J. zámbezi-i hithirdető urnak levele. — Vértanuk iskolája. — Missioi tudósítások. — ára egész évre 3 frt.

— „**Jézus szentséges Szívének hisnöke**“ XXI évf. 6. szám Szerkesztő Tóth Miko Kalocsán: ára egész évre 1 frt 50.

— **A legszentebb Rózsafüzér királynéja**“ 1887. VI. füzet. szerkesztő és kiadja P. Angelicus: — ára egy évre 1 frt vagy 5 int.

— „**Armenia.**“ Magyar-örmény havi-szemle I. évf. 6. szám. Szerkesztők és kiadják: Govrik Gergely és Szonv-gott Kristóf Szamosujvárt — Tartalma: Az örmény egyház énekei; — Ára. — Isten áld meg a magyar. Kőlcsey hymnusa örményül. — Szemelvény Örményország történetéből. — Az örmények Erdély kerekedelmében. — Örmény lányka Rafael Pátkánian költeménye. — Krímai elmények. — Szellemi művelődés az örmény-nél. — Kisebb közlemények. — Örmény lapok szemléje: — ára egész évre 4 frt. félévre 2 frt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **A marosvásárhelyi rom-kath. nagygymnasium** vizsgálatainak rendje az 1886—87. iskolai év végén. Junius 16. d. e. 8—fél 10-ig VI. oszt. hittan; fél 10—11-ig V. oszt. 11—1-ig I. oszt. 17. d. e. 8—10-ig II. oszt. hittan; 10. fél 12-ig IV. oszt. fél 12—1-ig III. oszt. Első szakasz: Junius 18. d. e. 8—12-ig VI. osztály magyar-, latin-, görög- és németnyelv és irodalom. Második szakasz: 8—12-ig I. oszt. magyar- és latinnyelv. 20. d. e. 8—12. III. oszt. magyar-, latin- és németnyelv, 8—12-ig V. oszt. magyar-, latin-, görög- és német nyelv és irodalom. 21. d. e. 8—12. II. oszt. magyar- és latinnyelv. 8—12-ig IV. oszt. magyar-, latin- és németnyelv. 22. d. e. 8—fél 10-ig VI. oszt. történet; fél 10—12. III. oszt. magyarorsz. története és politikai földrajza. 8—fél 10. IV. oszt. történet; fél 10—12 V. oszt. történet. 23. d. e. 8—10. I. oszt. földrajz és természetrajz; 10—12. II. oszt. számtan és rajzoló geometria. 8—10. VI. oszt. mathesis; 10—12. V. oszt. nővérnytan. 24. d. e. 8—10. III. oszt. természettani földrajz; 10—12. II. oszt. föld- és természetrajz. 8—10-ig IV. oszt. mathesis és rajzoló geometria. 25. d. e. 8—11. I. oszt. számtan és rajz. geometria; 11—12. III. oszt. számtan és rajz. geometria. 8—fél 10. VI. oszt. állattan; fél 10—11-ig. V. osztály mathesis; 11—1. IV. o. az ásványtanból. 22. és 23. d. u. 3—6-ig a magán tanuló irás- és szóbeli vizsgálatai. 16. d. u. 3—6-ig ének. Jun. 17. d. u. 3—6-ig testgyakorlás. 29. d. e. fél 10-kor ünnepélyes szent mise „Te Deum;“ — templomozás után az iskolai év ünnepélyes bezárása. Maros-Vásárhely 1887. május hó 14-én. Karács on Márton, gym. igazgató.

— **50.000 frtra** rug a Kincsem-sorsjáték főnyereménye, melynek még ezenkívül 4874 nyereménye van, s ez által rendkívül kedvező nyeremény-kilátást nyújt, miért is nem mulasztjuk el t. olvasóink becses figyelmét e sorsjátékra különösen fehhivni.

**Előnyös
mellékkereset!**

100 egész, 300 forintot
kereshet havonta
nálunk **mindenki,**
a törvény által meg-
engedett sorsjegyek
részletfizetés melletti
eladásával

tőke és kockázattal
(risico) nélkül

Ajánlatok intézendők
A f. v. váltóüzlet társ.
Adler és társához
BUDAPESTEN

1-4

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a piisp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulaféhérvárrt.

H U Z Á S

már e hó 24-én

Kincsem á **1** frt **11** sorsjegy **10** frt
 Sorsjegyek **6** sorsjegy **5** frt **50** kr

Főnyeremény készpénzben

50.000 frt

Továbbá

10.000 ft **5000** ft 20% levon. | **4875** Pénznyeremény

Kincsem Sorsjegyek kaphatók

a magyar lovarégiylet sorsjegy-irodájában

Budapest, Váci-utca 6 sz.